

Globālā seksuālu izmantošanu piedzīvojušo aptauja “Mūsu balss”

Atziņas no latviešu valodā runājošiem cietušajiem, kas bērnībā piedzīvojuši seksuālu izmantošanu

Ievads

Bērnu seksuāla izmantošana un ekspluatācija ir smagi cilvēktiesību pārkāpumi, kas skar miljoniem bērnu visā pasaulē un rada postošas, ilgstošas sekas cietušo dzīvēs.

Lai novērstu bērnu seksuālu izmantošanu, nepieciešama globāla un steidzama atbilde. Globālā seksuālu izmantošanu piedzīvojušo aptauja “[Mūsu balss](#)”, ko veic “[Protect Children](#)” ar “[Justice Initiative](#)” atbalstu, aicina sadzirdēt ilgi klusējušās balsis un mācīties no bērnībā cietušo cilvēku pieredzes, veicinot efektīvākus preventijas un atbalsta pasākumus.

Šis ziņojums dod ieskatu 608 latviešu valodā runājošo cietušo atbildēs uz Globālo seksuālu izmantošanu piedzīvojušo aptauju “Mūsu balss”, kas ievāktas laikā no 2024.gada 17.jūlija līdz 2025.gada 3.novembrim.¹ Kopumā anonīmajā aptaujā atbildes snieguši jau 25000 cilvēku 35 valodās.

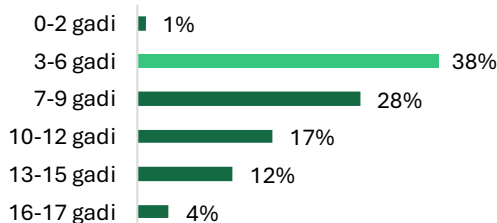
Galvenie secinājumi

Demogrāfija

Lielākā daļa respondentu (97%) sevi identificēja kā sievietes. Lielākā daļa bija vecumā no 35 līdz 54 gadiem (62%), un katra ceturktā (25%) bija jaunāka par 35 gadiem.

Attiecībā uz vecumu, kad bērnībā pirmo reizi pieredzēta seksuāla izmantošana, 67% ziņoja, ka bija ir jaunāki par 10 gadiem. Tai skaitā 38% pirmo reizi cieta no seksuālas izmantošanas vecumā no 3 līdz 6 gadiem. Agrais viktimizācijas vecums izgaismo steidzamo nepieciešamību pēc agrīnas izglītības un preventijas.

Pirmās viktimizācijas vecums

Ļoti agrā bērnībā runāt par seksuālo izmantošanu. Informēt bērnu par viņa tiesībām.

- Citāts no cietušā.

¹ Pārskats par aptaujas metodoloģiju atrodams šeit: <https://www.suojellaanlapsia.fi/en/post/our-voice-global-report>.

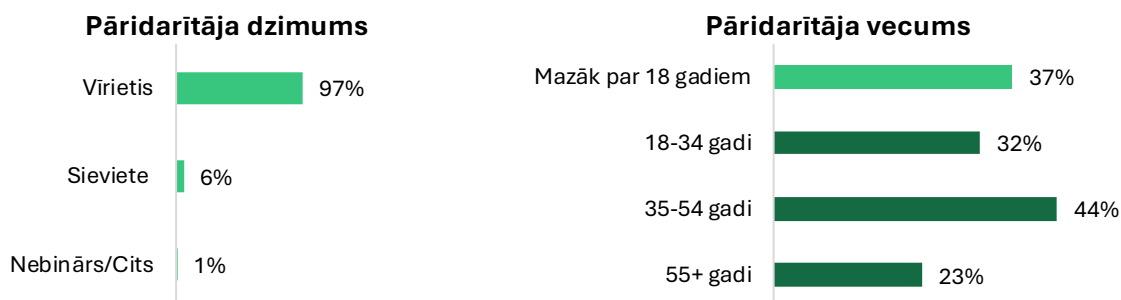
Bērnībā piedzīvotās seksuālās izmantošanas raksturojums

Trīs no četriem respondentiem (75%) ziņoja, ka bērnībā ir cietuši no seksuālas izmantošanas vairāk nekā vienu reizi.

Respondenti ziņoja, ka ir cietuši no vairākām bērnu seksuālas izmantošanas un ekspluatācijas formām. Visbiežāk ziņotās formas bija kailu dzimumorgānu aiztikšana (47%), seksuāla aiztikšana caur apģērbu (45%), dzimumorgānu parādīšana (30%), imitēta penetrācija (21%), orāls kontakts ar dzimumorgāniem (20%) un seksuāla rakstura pieprasījumi vai ierosinājumi (20%).

Par pāridarītājiem

Gandrīz visi respondenti (97%) norādīja, ka varmāka ir bijis vīrietis. Runājot par vecumu, gandrīz septiņi no desmit Latvijas cietušo (69%) ziņoja, ka varmāka pāridarījuma brīdī bija jaunāks par 35 gadiem. Satraucoši, ka 37% gadījumu pāridarītājs bija jaunāks par 18 gadiem, kas parāda kaitējošas seksuālas uzvedības izplatību starp bērniem.

Kopumā 86% no latviski runājošajiem cietušajiem ziņoja, ka pirms pāridarījuma pazina varmāku. Apmēram četri no desmit cietušajiem (41%) ziņoja, ka varmāka dzīvoja vienā mājsaimniecībā, bieži vien vecāks, patēvs, brālis vai pusbrālis. 35% ziņoja, ka pāridarītājs bija no tuvākā sociālā loka, un 22% - kāds no viņu kopienas.

41% ziņoja, ka izmantošanā piedalījās vairāk nekā viens pāridarītājs.

Atklāšana

Atklāšana ir svarīgs, bet bieži cietušajiem grūts solis. Katrs trešais Latvijas cietušais (30%) nekad nav atklājis nevienam bērnībā piedzīvoto seksuālo izmantošanu. No tiem, kas ir atklājuši notikušo (70%), atklāšana bieži vien notiek daudzus gadus vai pat gadu desmitus pēc notikušā. Gandrīz seši no desmit (59%) Latvijas cietušo ziņoja, ka atklāšana prasīja vairāk nekā 11 gadus, bet viena trešdaļa (33%) gaidīja vairāk nekā 21 gadu, pirms varēja to kādam izstāstīt. Tomēr 62% Latvijas vardarbības upuru ziņoja, ka pēc atklāšanas nesaņēma atbalstu vai palīdzību.

Kas būtu palīdzējis pastāstīt par piedzīvoto seksuālo izmantošanu drīzāk?

Ja saprastu kur ar šo informāciju vērsties. Ja par to, ka tas ir slikti, biežāk runātu skolā. Ja būtu iespēja ziņot policijā anonīmi. Visbiežāk cilvēki vienkārši netic, ka tas, ko saku ir patiesība.

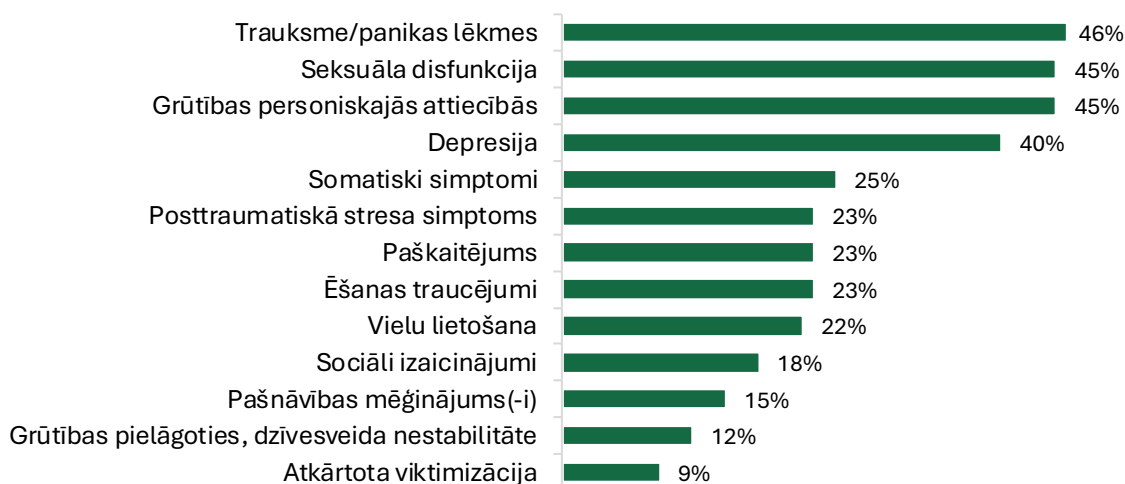
- Citāts no cietušā.

Latvijas cietušie visbiežāk pastāstīja par notikušo savam partnerim (30%), draugam (29%), vecākam (29%) vai terapeitam (29%), un retāk atklāja to izglītības darbiniekiem (2%), tiesībsargu iestādēm (2%), veselības aprūpes speciālistiem (1%) vai sociālajiem darbiniekiem (1%).

Ilgtermiņa sekas

Cilvēki, kuri bērnībā piedzīvojuši seksuālu izmantošanu, bieži piedzīvo dziļas un ilgstošas negatīvas sekas. No Latvijas cietušajiem 83% ziņoja, ka izmantošana izraisījusi ilgtermiņa negatīvas sekas, visbiežāk ziņojot par trauksmi/panikas lēkmēm (46%), grūtībām veidot un uzturēt attiecības (45%), seksuālu disfunkciju (45%), depresiju (40%) un somatiskiem simptomiem (25%).

Bērnībā piedzīvotās seksuālās izmantošanas ilgtermiņa sekas

Kad bērnam ir jājūtas droši savās mājās, bet viņš tur ir apdraudēts un iebiedēts, tas atstāj sekas uz visu atlikušo mūžu.

- Citāts no cietušā.

Noslēgums

608 latviešu valodā runājošo cietušo pieredzes Globālajā seksuālu izmantošanu piedzīvojušo aptaujā “Mūsu balss” parāda bērnu seksuālās izmantošanas un ekspluatācijas graujošo ilgtermiņa ietekmi un apliecina nepieciešamību steidzami strādāt pie spēcīgākiem, uz cietušo pieredzi centrētiem prevencijas, atbalsta un dziedināšanas pasākumiem valstī.

Politikas veidotājiem Latvijā būtu jāprioritizē [Eiropas Padomes Rezolūcijas 2533](#) rekomendāciju ieviešana, nodrošinot cietušajiem ilgtermiņa pieeju atbalsta pakalpojumiem, strādājot pie seksuālās izmantošanas sistēmisko faktoru novēršanas, kā arī rūpējoties par taisnīguma atjaunošanu un atzīšanu. Tādējādi Latvija var labāk pasargāt bērnus, atbalstīt cietušos un novērst sistēmiskās nepilnības, kas ļauj bērnu seksuālai izmantošanai un ekspluatācijai turpināties.

Veicināt sabiedrībā izpratni par to, kas ir kauns un kas nē. No tā atkarīga apkārtējo cilvēku trauksmes celšana un iespēja izglābt bērnu no tālākas vardarbības.

- Citāts no cietušā.